

Изази два пута у
— мјесецу —

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 2-40
на по године. К 1-20
на четрт год. К —60
За друге земље: на годину 4 круне. Поједини бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута увршћују, рачунају се јефтине.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 8. Писма се шаљу на уредништво „Српског Коло народног листа“. Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло“ (д.-д.)

Уређује: Уредништво „Н. Србобрана“

Помаћаривање школа у Угарској.

У четвртак, 7. (20.) окт., изнио је угарски министар просвјете пред угарски сабор законску основу о основним школама у Угарској. Дуже је времена спремао он ову основу, сазивао је састанке, на којима се расправљало о њој и у четвртак ју је изнио сабору у Пешти на расправљање.

Ову ће законску основу једногласно прихватити све мађарске странке у сабору, краљ ће је у Бечу потврдити и она ће постати законом. Али, на жалост, можемо рећи, да ће се овим законом школама немађарских народа: Срба, Словака, Румуна, Нијемаца и других за дати смртан ударац. И досада је тешко било одолијевати насиљу мађарских министара, тешко је било чувати недржавне народне вјероисповједне школе, а сад ће то бити готово немогуће. Мађарски министар моћи ће затварати школе и прогонити учитеље, тако рећи, по вољи. Чујте, шта каже и шта одређује у главном тај будући школски закон у Угарској:

Школе се дијеле на два дијела времена: на праве школе, које дјеца (од шесте до дванаесте године) полазе шест година, и на поновне (повторне) школе, које ће послѣ праве школе полазити дјеца још три године.

У државним основним школама учи се све у мађарском језику, само се катихисис *може* (али не мора) учити у материнском језику (српском, словачком, румунском, њемачком). У школама, које издржавају њемађарски народи, мора се у свима разредима учити толико мађарски, да дјеца кад изађу из школе, знаду потпуно мађарски читати, писати и рачунати. У мађарском језику неће се предавати у недржавној школи, али се он мора толико учити, да на друго све може преостајати само мало времена.

Књиге школске морају се подносити министру на потврду и он може забранити сваку

школску књигу за недржавне школе, ако у њима нађе што, што би било против „јединствене државе мађарске“ или мађарског народа.

У поновним (потворним) је школама језик за учење (наставу) дјеце само мађарски и никакав други. Кад је био прије неколико мјесеци састанак код министра Берзевиција, онда је за ово учење мађарског језика у поновним школама гласовао, на срамоту и жалост, и српски владика Лукијан Богдановић.

Што се тиче именовања учитеља, ту је тако рећи све у рукама мађарског министра. Ако држава даје народној недржавној школи потпору преко 120 К годишњих, онда министар потврђује учитеља, ако помоћ износи више од 800 К, онда министар просто именује и поставља за учитеља кога хоће. Ако учитељ не учи дјецу доста мађарски или учини што против мађарске државе, може бити отпуштен, а на његово мјесто поставља министар другог. Ако због таког чега на недржавној школи буде учитељ два пут отпуштен, онда се та школа затвара и отвара мађарска државна школа.

Као што видите, ово су страшна одређења и мађарски министар може, кад год буде хтио, затворити коју немађарску школу, коју народ из своје муке издржава. Нека, рецимо, какав шпијун мађарски тужи учитеља Србина, да не учи дјецу онако, како Мађарима иде у вољу, и онда је тај учитељ отпуштен. Дође други, па и тај буде отпуштен, онда је та народна школа затворена.

Тако исто стоји с мађарским језиком и у учитељским школама (препарандијама). Мађарски се мсра учити врло много, а професори морају знати мађарски. Свјedoцбе се дају у мађарском језику.

Мађари хоће да помаћаре све школе у Угарској. Није им доста било што су до данас радили, него хоће да раде још горе. За немађарске народе и њихову дјецу наступају тешки

Чувајте и остављајте сваки број овога листа, јер ће вам требати и послѣ, да га читате.

дани. Кад би наш народ српски у Угарској био свјестан и напредан, одан својој српској народности и језику, не би се требало бојати, али овако ће бити, бојимо се, зло и наопако. Нијемци се не даду, Румуни исто тако, али Срби не показују се ни да су живи. У Угарској би требали Срби да устану сви као један човјек против овог насиља на јавним зборовима, јер у сабору немају свога човјека, који би устао и прогорио одважну, мушку ријеч. Некад су имали Срби и десетину својих народних људи у угарском сабору, данас ни једнога.

У овој неаољи, која ће наступити по Србе у Угарској, има један начин, који може спријечити помацаривање мале дјеце српске. Чувати свој српски језик, дјецу на дому и ван школе васпитати у духу српском и у српском језику. Српска свијест треба да побиједи мацарско насиље. Педесет милијуна Нијемаца нису у стању понијемчити пар милијуна Пољака у Њемачкој, јер свијест пољског народа јача је од страшне силе великог њемачког народа. Ако будемо имали љубави према мајчину млијеку, према лијепом српском имену и језику, и Срби у Угарској могу се одржати и сачувати пред великим и опасним насиљем малога мацарског народа. Али за то треба имати љубави према свему оном, што се српским и народним зове.

Народни договор у Адашевцима.

За недељу 3. (16.) октобра сазвана је била у сремском месту Адашевцима, које лежи у котару шидском, а изборном котару моровићском, поузданичка скупштина српске самосталне странке. Народ је у изборном котару моровићском с нестрпљењем очекивао да се и код њега одржи народна скупштина српске самосталне странке, па да се и ту прави народни људи с народом разговоре, договоре и споразумеју, шта Србима ваља чинити у данашњим жалосним приликама нашим.

Српска је самостална странка већ пре пола године хтела одржати велику јавну народну скупштину, како то закон од 14. јануара 1875. о праву сакупљања захтева и допушта. Кр. котарска област у Шиду забранила је српској самосталној странци држање скупштине, и ако то по закону не би смело бити. Ову су забрану потврдиле и више власти.

Српска се самостална странка није хтела зауставити код тога, него је сазвала пре две недеље дана у Адашевцима поузданичку скупштину, за коју према закону не треба тражити

никаква допуштења од кр. котарске области. На ту скупштину дошло је од позваних четиресто преко три сто Срба, већином изборника из моровићског котара, и то из места Адашеваца, Мале Вашице, Илинаца, Батроваца, Бачинаца, Моровића и Јамене. Кад би то била јавна скупштина, дошло би народа на хиљаде, али овако су позвани поједини само, јер се поузданичка скупштина може држати само у затвореном простору. За већи збор би требало имати згодно велико место, каква у селима обично нема.

Па и ако по закону не би смело бити, кр. котарска област забранила је и овај поузданички састанак и послала жандаре да га растерају, ако се људи не би хтели мирно разићи.

На овај поузданички састанак, који је сазвао честити свештеник адашевачки Влада Обрадовић, дошао је био из Загреба главни уредник „Новог Србобрана“ Светозар Прибићевић, а свештеника, трговаца, економа из околине дошао је врло леп број с другим народом. Кад су они видели, да власт противзаконито забрањује и овај народни састанак, и да шаље жандаре да и оружје употребе, ако се народ не би хтео разићи, они су попустили насиљу и саветом и поуком посаветовали народ да се разиђе. Требало је много муке, док се народу објаснило, да се мирно разиђе, јер закон не сме нико газити, а најмање би смела власт, која је позвана да закон штити. Тако је у другим напредним државама, али, на жалост, у нашој земљи то као да не вреди. Док је био на банској столици по недобру гласу познати бан гроф Кун Хедерварски држали су се такви поузданички састанци у многим местима отаџбине наше краљевине Хрватске и Славоније. Држали су се ти састанци и за време данашњег бана Пејачевића, и само у шидском котару, где је предстојник познати Љубомир Бастајић, а у изборном котару моровићском, коме је посланик Стева Поповић-Вацки, забрањује се не само јавна, него и поузданичка народна скупштина. Зато су се и чули огорчени гласови из народа и против котарског предстојника и против Стеве Поповића Вацког. Било је повика: „Због Вацкога нам забрањују скупштину“, „Сад нам не даду ни да се састајемо, а кад дођу избори обећавају нам брда и долине“, а поред ових узвика још и других огорченијих.

Народ се ипак разишао мирно, али су му сазивачи обећали и дали реч, да ће и по трећи пут сазвати скупштину у овом крају, који већ годинама гледа, како га и начелници и предстојници, и поджупани и жупани и народни посланици заваравашу пустим обећањима и како га просто за нос вуку.

Кад се скупштина разишла, позвао је сазивач г. Влада Обрадовић око 30 пријатеља и

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

једномишљеника српске самосталне странке за свој сто на пријатељски договор.

Ту је узео најпре реч сазивач и домаћин парох Влада *Обрадоваћ*. У свом говору пожалио је што српска самостална странка није у Срем у већ од раније почела сазивати скупштине и састанке, али се нада да ће прави народни људи схватити своје дужности према народу, па као чланови српске самосталне странке порадиће, да се наше жалосне и траљаве политичке прилике поправе.

После њега је узео реч г. Светозар *Прибићевић*, па је казао за чим тежи и шта хоће српска самостална странка. Наше политичке странке, које се зову народне, сву своју борбу пренеле су с политичког поља на народно-црквено автономно поље. Срем је некад био први у политичкој борби, слао је у земаљски сабор у Загребу своје народне људе, а сад води само тобожњу некакву политику црквених опћина, а у политичким општинама, жупанијским скупштинама, земаљском сабору оставио је државној власти одрешене руке, па она без народа с народом ради како хоће и шта жели. Није доста рећи и написати, шта би ми желели, саставити „програме“, него треба остваривати, оно што хоћемо. Српска самостална странка хоће данас да окупи у своје редове истинске народне људе, па да се и бори за оно, што је на својој застави исписала.

Затим је узео реч д-р Деметар *Петровић*, адвокат из Винковаца, који прекорава што се досада слабо водило рачуна о широким слојевима народним, без којих нема успешне борбе. Самостална странка данас залази у народ, обавештава га, упућује, а до народа стоји, да се од лажних и тобожњих народних пријатеља, којима је у рукама државна власт, не да више заводити. Народ је имао доста времена, да види како својим пристајањем уз владу није ни за длаку на боље променио своје прилике, а неће ни у будуће, ако буде уз владу и даље пристајао.

У разговору покренуто је и питање, како ће се српска самостална странка држати приликом будућих избора за земаљски хрватско-славонски сабор у Загребу. Српска опозиција нема ни једног посланика у сабору, и српски се глас тамо не чује. Код расправе о овом питању, како слабо стојимо, изнело се и то, да се у шидском претежно српском котару не употребљава код управних власти ћирилица. Позвани су чланови српске самосталне странке, да ћирилицу извојују њезино право.

На том пријатељском збору једногласно су прихваћене ове одлуке:

I. Састанак захтева да сабор краљевине Хрватске и Славоније узакони равноправност српског имена с хрватским, српско-православне цркве с римокатоличком

ћирилице с латиницом, слободно и неограничено употребљавање српске заставе као обележја српског народа.

II. Састанак захтева да сабор краљевине Хрватске и Славоније узакони опште изборно право с тајним гласањем код општинских, жупанијских и саборских избора, слободу штампе, збора и договора, да узакони потпуну самоуправу народа у општини, котару и жупанији.

III. Састанак осуђује незаконито уплетање угарске владе у самоуправу краљевине Хрватске и Славоније; позива сабор краљевине Хрватске и Славоније да се огради против овог уплетања, а кад на дневни ред дође питање нашег финансијског одношаја, да стане на становиште финансијске самосталности наше отаџбине.

IV. Састанак захтева да српска самостална странка активно ступи у борбу код идућих саборских избора.

Цар Лазар и царица Милица.

Цар Лазаре сједи за вечеру,
Покрај њега царица Милица;
Вели њему царица Милица:
„Цар-Лазаре, српска круно златна!
„Ти полазиш сјутра у Косово, 5
„С тобом водиш слуге и војводе,
„А код двора ни ког' не остављаш,
„Царе Лазо, од мушкијех глава,
„Да ти може књигу однијети
„У Косово и натраг вратити; 10
„Одводиш ми девет миле браће,
„Девет браће, девет Југовића:
„Остави ми брата бар једнога,
„Једног брата сестри од заклетве.“
Њој говори српски кнез Лазаре: 15
„Госпо моја, царице Милице!
„Кога би ти брата највољела
„Да т' оставим у бијелу дворну?“ —
„Остави ми Бошка Југовића.“
Тада рече српски кнез Лазаре: 20
„Госпо моја, царице Милице!
„Када сјутра бијел дан осване,
„Дан осване и огране сунце,
„И врата се отворе на граду,
„Ти ишетај граду на капију, 25
„Туд' ће поћи војска на алаје:
„Све коњици под бојним копљима,
„Пред њима је Бошко Југовићу,
„И он носи крсташа барјака;
„Кажу њему од мене благосов, 30
„Нек да барјак, коме њему драго,
„Па нек с тобом код двора остане.“
Кад у јутру јутро освануло
И градска се отворише врата,
Тад' ишета царица Милица, 35
Она стаде граду код капије,
Ал' ето ти војске на алаје:
Све коњици под бојним копљима,
Пред њима је Бошко Југовићу
На алату вас у чистом злату, 40

- Крсташ га је барјак поклопио,
Побратиме, до коња алата;
На барјаку од злата јабука,
Из јабуке од злата крстови,
Од крстова златне ките висе, 45
Те куцкају Бошка по плећима.
Примаче се царица Милица,
Па увати за узду алата,
Руке склопи брату око врата,
Пак му поче тихо говорити: 50
„О мој брате, Бошко Југовићу!
„Цар је тебе мени поклатио,
„Да не идеш на бој на Косово,
„И теби је благосов казао,
„Да даш барјак, коме тебе драго, 55
„Да останеш са мном у Крушевцу,
„Да имадем брата од заклетве.“
Ал' говори Бошко Југовићу:
„Иди, сестро, на бијелу кулу;
„А ја ти се не бих повратио, 60
„Ни из руке крсташ барјак дао,
„Да ми царе поклати Крушевац, —
„Да ми рече дружина остала:
„Гле страшивца, Бошка Југовића!
„Он не смједо поћи у Косово 65
„За крст часни крвцу прољевати
„И за своју вјеру умријети.“
Пак проћера коња на капију.
Ал' ето ти старог Југ-Богдана
И за њиме седам Југовића, 70
Све је седам устављала редом,
Ал' ниједан ни гледати не ће.
Мало време за тим постајало,
Ал' ето ти Југовић-Воина,
И он води царева једеке 75
Покривене са сувијем златом,
Она под њим увати кулаша,
И склопи му руке око врата,
Па и њему стаде говорити:
„О мој брате, Југовић-Воине! 80
„Цар је тебе мени поклатио,
„И теби је благосов казао,
„Да даш једек' коме тебе драго,
„Да останеш са мном у Крушевцу,
„Да имадем брата од заклетве.“ 85
Вели њојзи Југовић Воине:
„Иди, сестро, на бијелу кулу;
„Не бих ти се јунак повратио,
„Ни царева једеке пустио,
„Да бих знао, да би погинуо; 90
„Идем, сејо, у Косово равно
„За крст часни крвцу прољевати
„И за вјеру с браћом умријети.“
Пак проћера коња на капију.
Кад то виђе царица Милица, 95
Она паде на камен студени,
Она паде, пак се обезнани;
Ал' ето ти славнога Лазара,
- Када виђе госпођу Милицу,
Уд'рише му сузе низ образе; 100
Он с' обзире с десна на лијево,
Те дозивље слугу Голубана:
„Голубане, моја вјерна слуго!
„Ти одјаши од коња Лабуда,
„Узми госпу на бијеле руке, 105
„Пак је носи на танану кулу;
„Од мене ти Богом просто било!
„Немој ићи на бој на Косово,
„Већ остани у бијелу двору.“
Кад то зачу слуга Голубане, 110
Проли сузе низ бијело лице,
Па одеједе од коња Лабуда,
Узе госпу на бијеле руке,
Однесе је на танану кулу;
Ал' свом срцу одољет' не може, 115
Да не иде на бој на Косово,
Већ се врати до коња Лабуда,
Посједе га, оде у Котово.
Кад је сјутра јутро освануло,
Долећеше два врана гаврана 120
Од Косова поља широкога,
И падоше на бијелу кулу,
Баш на кулу славнога Лазара,
Један гракће, други проговара:
„Да л' је кула славног кнез-Лазара? 125
„Ил' у кули нигђе никог нема?“
То из куле нитко не чујаше,
Већ то чула царица Милица,
Па излази пред бијелу кулу,
Она пита два врана гаврана: 130
„Ој Бога вам, два врана гаврана!
„Одкуда сте јутрос полећели?
„Нијесте ли од поља Косова?
„Вићесте ли двије силне војске?
„Јесу ли се војске удариле? 135
„Чија ли је војска задобила?“
Ал' говоре два врана гаврана!
„Ој Бога нам, царице Милице!
„Ми смо јутрос од Косова равна,
„Вићели смо двије силне војске; 140
„Војске су се јуче удариле,
„Обадва су цара погинула;
„Од Турака нешто и остало,
„А од Срба и што је остало,
„Све рањено и искрвављено.“ 145
Истом они тако бесјећаху,
Ал' ето ти слуге Милутина,
Носи десну у лијевој руци,
На њему је рана седамнаест,
Вас му коњиц у крв огрезао; 150
Вели њему госпођа Милица:
„Што је, болан, слуго Милутине?
„Зар издаде цара на Косову?“
Ал' говори слуга Милутине:
„Скин' ме, госпо, са коња витеза, 155
„Умиј мене студеном водицом,

„И залиј ме црвенијем вином;
 „Тешке су ме ране освојиле.“
 Скиде њега госпођа Милица,
 И уми га студенем водицом, 160
 И зали га црвенијем вином.
 Кад се слуга мало повратио,
 Пита њега госпођа Милица:
 „Што би, слуго, у пољу Косову?
 „Бе погибе славни кнеже Лазо? 165
 „Бе погибе стари Југ-Богдане?
 „Бе погибе девет Југовића?
 „Бе погибе Милош војвода?
 „Бе погибе Вуче Бранковићу?
 „Бе погибе Бановић Страхиња? 170
 Тада слуга поче казивати:
 „Сви осташе госпо, у Косову.
 „Бе погибе славни кнез-Лазаре,
 „Ту су многа копља изломљена,
 „Изломљена и турска и српска, 175
 „Али више српска, него турска,
 „Бранећ', госпо, свога господара:
 „Господара, славног кнез-Лазара,
 „А Југ ти је, госпо, погинуо
 „У почетку, у боју првоне. 180
 „Погибе ти осам Југовића,
 „Бе брат брата издати не шћеде,
 „Доклегође један тецијаше;
 „Још остаде Бошко Југовићу,
 „Крсташ му се по Косову вије, 185
 „Још разгони Турке на буљке,
 „Као соко тица голубове.
 „Бе огрезну крвца до кољена,
 „Ту погибе Бановић Страхиња.
 „Милош ти је, госпо погинуо 190
 „Код Ситнице код воде студене,
 „Бено многи Турци изгинули;
 „Милош згуби турског цар-Мурата
 „И Турака дванаест хиљада;
 „Бог да прости, кога је родио! 195
 „Он остави спомен роду српском,
 „Да се прича и приповиједа
 „Док је људи и док је Косова.
 „А што питаш за проклетог Вука,
 „Проклет био и ко га родио! 200
 „Проклето му племе и кољено!
 „Он издаде цара на Косову
 „И одведе дванаест хиљада,
 „Госпо моја, љутог оклопника.“

Руско-јапански рат.

Бој пред Муқденом.

Пуних је дванаест дана трајала битка пред Мукденом и није довршена коначном победом ни једне ни друге стране. Од када се памти није било никада битке, која би тако дуго трајала као ова, јер су највеће одлучне битке у

прошлом веку трајале само један дан. Али у данашњи дан изгледа, да се ратна наука мења, и да ново убојно оружје даје саевим друго лице рату.

Дванаест је дана трајала битка. Куропаткин је пошао, како смо већ у прошлом броју јавили, напред с војском против Ојаме, али је наишао на најљући и најжешћи отпор. Левим крилом јапанске војске заповеда Оку, средином Нодзу, а десним јапанским крилом Куроки. Сва три стоје под врховним заповједништвом маршала Ојаме. Према ономе, што се дешавало за дванаест дана борбе, изгледа, да је Куропаткиново најјаче лево крило имало заићи Курокију за леђа, а у средини и на десном крилу задржати непријатеља. Кад је Куропаткин кренуо напред, кренуо је одмах и Ојама. Нодзу је ударио свом силом и жестином да пробије руску средину, па да оцепи лево руско крило од остале војске. То му није пошло за руком, јер је Куропаткин пренео одмах најјачу борбу против Нодзуа и са страховитим губитцима одбио га натраг.

Кад је Нодзу сузбијен и кад је Куропаткин отео неке нове врло zgodне положаје у средини, после страховитих дванаестодневних бојева, обустављено је за кратко време даље проливање крви. Тишина на ратном пољу траје већ десетину дана, и очекује се опет нова страховита игра.

Како су љути бојеви били, види се најбоље отуда, што се рачуна, да јапански губитци за тих 12 дана износе преко четрдесет хиљада људи, што мртвих, што рањених. Руски губитци биће по прилици можда мало мањи, а можда исто толики.

На бојном се пољу покопавају сада мртви с једне и с друге стране, и отпрамају се рањени. Појачања стижу и Русима и Јапанцима. Разлика је у томе, што Руси стоје на жељезници па је лакше допремање војске и хране, и што Руси добијају сада најбољу европску војску, док је Јапанцима допремање војске теже и што Јапанци добијају сад већ војску неизвешанију. Јапанци опет имају велику корист од тога, што је Јапан много ближе бојном пољу од далеке Русије.

Балтијска морнарица

која се кренула ових дана с обале руске из луке Кронштата на далеки Исток, стигла је од прошлога петка на суботу у ноћ до Енглеске, и то до места Хула у каналу, које лежи на морској обали Енглеске према Француској. Кад је руска морнарица стигла у канал било је тамо око двеста рибарских лађа енглеских. Због неспоразума, јер нису дани с енглеске стране сигнали, а поред тога су пуцале са рибарских лађа ракетле (жабице), опалили су Руси неколико оштрих метака и један је човек погинуо,

а десетина рањено. Због овог догађаја настао је велик неспоразум, Енглези су страшно напали Русе, али ће се после брзојава цара Николе ствар мирно ипак решити, јер је цар руски обећао накнаду штете породицама рањених и кривци ће бити кажњени. Али неки тврде, да Руси нису криви, јер да су грдне рибарске мреже биле за то, да заплету руске лађе и да ове љуто настрадају. Тврди се да је то јапанско-енглеско масло. То може лако бити.

Од Портартура

нема никаквих званичних поузданих вести. Град се јуначки држи и одбија све јапанске нападаје. Некоји листови јављају да Јапанци непрестано бомбардују (пуцају) на Артур, а некоји опет кажу, да је један део јапанске војске после прогласа Куропаткинова пре три недеље дана отишао у помоћ према Мукдену.

Још смо ми они стари.

II. Писмо.

Рекох, брате, да бисмо ми имали од народне своје школе велике користи, да умијемо, или боље рећи, да нас има ко упутити, како ћемо се њоме окористити. На ову ме помисао навеле, читање овог народног листа „Српског Кола“, које говори о многоме, што сељак наш треба да зна. Доноси нам поуке и науке, а све нашим милозвучним језиком писано да може и најпростији разумјети. Говори се у њему о нашим манама, али и о добрим странама. Кад је што добро у народу нашем, каже се, одобри се и похвали се баш својски, али се исто тако немилице осуди и оно, што у нас не ваља, и „Српско Коло“, како оно кажу, нема перде на језику, кад говори о манама, које би требало исправљати.

Па кад је тако, а душе ми тако ваља, испричаћу вам и ја један доживљај свој, па нек се чује и чита, ваљда неће бити без користи. Разбора и штедње нам треба, савјета, да нас ко упуту, да не бацамо и не расипамо у лудо. То у листовима читамо, али треба да то и у животу чинимо, да се писана ријеч претвори у дјело. Шта сам видио на свом малом путу, читајте па се снебивајте.

Прољетос сам путовао мало даље но кокош, и одмах сам нешто више видио и чуо премда ни тада не одох даље из наше ојађене Херцеговине. Дошао сам послон у једно село код Касабе, па узгред свратих и у Касабу код једног трговца познаника. Познавао сам се с њиме од дуже, па сам увијек о њему лијепо мислио као о родољубу човјеку. Судио сам по томе, што би се загријао, кад би повели ријеч о народнијем потребама и народној користи, тако, да би — што но ријеч — као ватра кре-

сао. Као један угледни варошанин имао је 4, 5 листова, а међу њима и „Српско Коло“ и „Привредник“. Пошто смо се за здравље упитали и попили по каву, он је узео да мјери нешто неким муштеријама, а ја сам на тезги нашао листова и узео да се забављам читајући их.

У том бахну један брђанин сав задихан.

— Помага Бог! — назва с врата. — Добра ти срећа! — отпоздрависмо му, а трговац се рукова с њиме.

— Шта је то, Ђетко с тобом, кумим те Богом, шта те ћера амо? — упитаће га трговац.

— Ћера ме, брате, један мртви овдје до тебе.

— Шта је, болан, ко је умро?

— Умро брате Јово.

— Шта жалосна му кућа, к'а и јес; ја нијесам чуо ни да болује.

— Није брате ни болов'о већ 5, 6 дана па мало прије сврши.

— А, колико му остаде ћече, јадан не био?

— Четири шћери и два синчића.

— Лака му црна земља, оставио их је у рђавом реду, али то је у Божјој власти, да ако не помру од глади код вас комшија.

— Како, чојече, помријети, кад им је дохранио и оставио свега. Нешто своје земље, два вола, једног јунца, двије краве и неколико брава, сву пасанцију.

— А, јесте ли за погреб све наредили?

— Јесмо, брате драги, још јуче је видио, покој му души, пред очима смрт, па је сам наредио да један иде одмах у Дубраве, да узме једну страну (50 ока) пића. Синоћ смо послали Марка Шћепанова, да ноћас иде само да на вријеме дође. Јутрос смо заклали једнога јунца а он је био наредио да се закоље један во, елем све је наређено за жива само дај ми откени хаљине за оправу и све што треба да ми је не дангубити.

— Добро, добро сад ћеш бити подмирен за час — одврати трговац, па што би тренуо састави му све што за упок треба.

— Запиши, газда брате, нема ти се оклен платити сада, јер оно што се пара нашло послато за вино. — рече Ђетко па про врата, не чекајући хоће ли записати или не. Газда је записао говорећи: пола мени пола себи; платиће се кад ето има чиме.

Шта сам ја тада мислио, ни сам не знам, само знам да ми је било тежко на души. Још ми је теже било, кад сам сјутра дан упитао Ђетка: је ли свештеник на погребу био? — Јес, брате. Није се кајао, и он је прилично узео оног пустог дубравског пањевчића.

— А, је ли што народ сјетов'о на погребу?

— Није вала ни ријечи о томе рек'о.

Боже мој и људи моји, погледајте тога посла и чуда, па не реците, да смо ми сељаци

још они исти старински, још на данашње вактове, код толикијех нашијех незгода, па код толикијех нашијех свештеника, учитеља, трговаца и другијех школованијех људи, који би требали да тријебе и тјерају оваке глупости.

Та и ти, брате, размисли само: један сиромах, иза кога остаје шестеро сирочади, без очинске руке и бриге, наређује на самрти, да му се пред душу учини на погребу весеље са 50 ока вина и волом мяса и тиме лишава своју сирочад трећине оставштине. Па то наши људи, који не би требали, равнодушно гледају. Трговац и механџија ради тога да пазаре грош више, ни да спомену да је то неваљала ствар. А овај свештеник? Та по њега још горе! Њему је то правило, њему је то дужност — света дужност, да на сваку своју овчицу пази. А, дашта је неуки и неписмени сељак него један бравак, кога треба пастир да чува од свију незгода. Па држи ли се овај и оваки свештеник те дужности своје? — Јок оно! та ето чули сте како је овај на погребу био и ту страшну ману пратио, па ни ријечи да је прозборио, којом би народ одвраћао са клизавог пута, који га води у пропаст.

Да, браћо. Ова нашег народа заблуда, да се мртви *српски* сахрани, да се *српски* по два три дана слави, да се *Србин српски* ожени, води наш народ путем, којим се *српски* пропада. И вјерујте ми ја сам више него увјерен, да су оваке *српске* ствари, више него ишта учиниле, да се лани Невесиње покренуло на седидбу. Ето што ти је прости народ; убио амо све у главу, утукао све, па мисли тамо наћи објешен комад. И опет вељу, да томе није само неуки народ крив, већ и други свјесни људи наши, који су дужни били, а и сада им је то света дужност да савјетују и уче народ, који је слијеп код очију, и који је наше миле српске обичаје изнаопачио, па мјесто да их пристојно скромно слави, он ради све саме глупости а све на своју рођену штету. Требало би на свакој литурџији, на сваком збору и договору, да наши духовни пастири поучавају народ у добру раду и штедњи. Требало би да трговци, учитељи и свештеници настоје да свака кућа српска има по један лист, ондје гдје има писменијех. А зато је најподесније и најбоље наше лијепо „Српско Коло“, које нам и поуку и науку и забаву као послестицу биранијем милозвучнијем језиком доноси да може, како већ рекох, најпростији разумјети. Та куд ћеш бољег задушја него неугога на пут прави окренути? Зато, браћо Срби, почнимо у име Бога, сваки колико му снага допушта да из нашег народа искорјењавамо зле навике и обичаје, јер је народ тежачки ослонац и темељ свима осталим сталелима. Ако он пропадне, пропадоше и сви

остали наши сталели. Јер ако је народу, сељаку моме, добро, добро ће бити и мени, па зато морам и ја њега помагати, рекао је један Србин трговац из Јасеновца, како то написа и јави „Српско Коло“.

У то име поздрављам своје Србе редом наоколо.

Сељак Србин Херцеговац.

За „Српско Коло“.

У прошлом броју јавили смо, како је пречасни господин Стојан Зајелац парох у Великој Ператовици међу својим парохијанима скупио 24 претплатника, за народни лист „Српско Коло“ и тиме показао, да је овај лист заиста народни лист, лист за народ, па према томе, да и воли своје парохијане, свој народ, када му препоручује „Српско Коло“ Има доста још народне господе, која то такођер увиђа и препоручује нашем ратару овај лист, скупљајући претплатнике и ширећи га тако међу Србима ратарима. Има даље и таке народне господе, која се сама претплати на неколико бројева „Српског Кола“, па се онда ови бројеви шаљу у различите крајеве српске онијем најсиромашнијим Србима ратарима, који не могу дати због свог великог сиромаштва годишње ни оне двије круне и четрдесет потура, а срце им иште, да читају овај народни лист. Тако је на договору пријатеља српске самосталне странке у Адашевцима у Сријему сабрано за „Српско Коло“ дванаест круна, а приложи пречасни господин Влада Обрадовић парох у Адашевцима четири круне и осамдесет потура за два примјерка, господин Милан Јеврић, трговац у Јамени, двије круне и четрдесет потура за један примјерак, пречасни господин Миљивој Борић парох у Илинцима [двје круне и четрдесет потура за један примјерак и господин Бранко Иванић свршени богослов двије круне и четрдесет потура за један примјерак. Осим тога на том договору дадоше ријеч и сви чланови извршног одбора српске самосталне странке за моровишки котар у Сријему, да постају претплатници „Српског Кола“, а осим тога, да ће порадити, да се и други у њиховијем селима претплаћују на овај народни лист. Има их свега седамнаест, а међу њима свештеника, трговца, но већина је Срба ратара. Ту се дакле засигурно можемо надати, да ће се повећати број претплатника „Српског Кола“, када се заузму за њ први људи у својим мјестима.

Недавно се вјерио на Удбини у Лици свршени богослов г. Јован Делић са госпођицом Анком Чанковићевом, кћерком честитог удбинског трговца г. Илије Чанковића и том приликом на приједлог свршеног богослова г. Данила Подунавца, скупљено је шездесет и четири круне. Од тога је послато „Српском Колу“ двадесет и четири круне, а остало „Привреднику“.

Исто тако прије неколико дана јавио је управи и уредништву „Српског Кола“ учитељски приправник из Пакраца г. Симеон Војновић, да је скупио међу својим друговима **педесет и два** претплатника и то је

њих педесет самијех приправника, а двојица пакрачких грађана. Ови млади људи откидају ево од својих уста, па плаћају претплату за „Српско Коло“ и помажу га тако, настојећи, да се оно узмогне што више раширити по народу. Свима овима прилагачима и претплатницима нека је хвала и дика и Боже дај, да се и многи остали угледају на ове лијепе примјере.

Што можеш видјети одавле Србине ратаре? Можеш видјети то, да и учени људи и ратари увиђају, како овај народни лист лијепо и поучно пише за народ, како је он дакле потребан народу као кора хљеба. И онда је јасно као сунце, да га браћо, Срби ратари, пригрлите објеручке, да га препоручујете један другоме, да се тако што више рашири по народу нашем. Двије круне и четрдесет потура годишње што ћете их дати за овај народни лист многоструко ће вам се исплатити, упућујући вас на све што је добро и корисно и обавјештавајући вас о свему. Помозите ви њега, па ће помоћи и он вас!

Шта се збива у нас и у свијету.

Чиновници траже већу плаћу. Сви чиновници траже сада да им се даде већа плаћа. Ових дана дошли су и предстојници у Загреб бану, и молили га да им се повиси плаћа, јер с овом не могу живјети. И како се чини, они ће постићи што желе. Али све некако изгледа да ће се опет највише дати великој господи, а она сиротиња, учитељи, подворници, стражари и други, који су најслабије плаћени, остаће кратких рукава.

Шта да ми кажемо на ово? Истина је, да су чиновници у другим земљама боље плаћени него код нас. Али у тим земљама и народ много боље стоји него наш, и за то ми не можемо чиновнике плаћати онако како су плаћени у другим земљама. У сиротињској земљи не могу чиновници бити господски, богато плаћени. За то би чиновници, ако хоће добру плаћу, морали гледати скупа с народом, да се најприје уклони биједа народна, да нам Маџари не господаре с нашим порезима и државним новцима, и онда би с образом могли од народа тражити бољу плаћу. Док тога не буде, дотле ће чиновничке плаће бити терет народу. А кад народ види да чиновници с њим дијеле добро и зло, да се брину за његов напредак, онда ће он радо пристати, да им се даде боља плаћа, јер ће то бити заслужена награда.

Промјена код хрватско-славонске владе. Досадашњи предстојник за црквене и школске послове (за „богоштовље и наставу“) Армин Павић отправљен је у пензију. На овом мјесту није учинио ништа за напредак школски, за то нико и не жали за њим. На његово мјесто долази вировитички велики жупан из Осијека Левин Чаврак. Био је полицајни чиновник у Босни, а касније прешао овамо. Како се није бавио школом, слаба је нада, да ће и он што учинити за школу. На Чавраково мјесто за жупана у Осијеку дошао је један млад спахија славонски Антун пл. Михаловић. Има му истом 36 година, а већ је допро до жупана.

Српски краљ Петар путује сад у недељу у Софију у госте бугарском кнезу Фердинанду. Краљ Петар настоји да на Балкану између јужних Словена влада мир и љубав, јер се они само у слози могу одржати. Кад би и други владари на Балкану схваћали ову слогу и споразум као краљ Петар, друкчије би птице певале јужним Словенима. Надајмо се да ће овај пут краља Петра донети среће и Србији и Бугарској. Аустрији није право, да се јужни Словени: Словенци, Хрвати, Срби и Бугари споразумевају између себе, зато предузима све само да их завади и покрви. Ако јужни Словени буду имали памети, неће се дати заводити више од непријатеља свога.

Српска црква у Босни. Потврда закона (статута) о народно-црквеној самоуправи у Босни и Херцеговини као да је запела. Аустријски посланик у Цариграду тражио је од патријара Јоакима, да Синод цариградски потврди онако, како хоће босанска влада и Аустрија, то јест да друга вјера поставља митрополите у Босни. Народни прваци неће да пристану, у Синоду имаде владика, који то одобравају, и изгледа да ће се преговори с босанском владом прекинути, а патријарх цариградски Јоаким могао би пасти са столице патријаршке. Кажу за њ да је од Аустрије примио и жутих дуката, да се бори за њу.

Различне вијести.

Пољаци и Срби. У Прусској има три милијуна Пољака, и они шаљу успркос највећем притиску и успркос скученом изборном праву шеснаест посланика у пруски сабор. У Галицији (у Аустрији) има 4 милијуна Пољака и имају у бечком сабору седамдесет посланика.

У Угарској има петсто хиљада Срба, немају ни једног посланика. У Хрватској и Славонији има Срба седам сто хиљада, па немају опет ни једног правог народног посланика. Је л' те да је то жалосно? Да буде боље по Србе, стоји само до њих.

Позив на претплату.

Молимо све своје читаоце и претплатнике, који нам дугују за лист, да обнове претплату, па да им не обустављамо листа. Овај народни лист тако је јефтин, да га може и највећи сиромашак држати. Са свију страна стижу нам признања, како је лист добар и како је за народ, па онда, драги читаоци, и ви њега не заборављајте, него уредно обнављајте претплату. Претплата је тако мала, да не може бити мања, па ако се још уредно не обнавља, куда ће лист. Дешава се да многи на купону, када шаљу новац не назначе тачно свога мјеста и поште, а онда, ако шаљу за њих више, да не напишу свијех претплатника, него само своје име, па не знамо онда, како ћемо новац разрачунати. Молимо дакле све да при слању новца тачно означе мјесто, пошту, за кога се све новац шаље и за коју четврт.

Уредништво и управа „Српског Кола“.